

ELIAMEP Briefing Notes

12 /2013

Απρίλιος 2013

Ο Δύσκολος Δρόμος της Τουρκο-Ισραηλινής Επαν-Ομαλοποίησης

Δρ. Θεόδωρος Τσακίρης

Επικουρος Καθηγητής Γεωπολιτικής των Υδρογονανθράκων, Πανεπιστημίου Λευκωσίας & Συντονιστής Προγράμματος Γεωπολιτικής της Ενέργειας ELIAMEP

Η συγνώμη που εξέφρασε ο ισραηλινός πρωθυπουργός Βενιαμίν Νετανιάχου στον τούρκο ομόλογό του αναφορικά με το ζήτημα του *Mavi Marmara* τον περασμένο μήνα, τείνει να δημιουργήσει την εσφαλμένη εντύπωση ότι οι σχέσεις Τουρκίας-Ισραήλ έχουν επανέλθει στο σημείο από το οποίο διεκόπησαν την 1^η Ιουνίου του 2010, όταν ισραηλινοί κομάντο επιτέθηκαν στο πλοίο που επιχειρούσε να διασπάσει τον αποκλεισμό της λωρίδας της Γάζα.

Σύμφωνα με αυτήν την εντύπωση η εν λόγω «επαναπροσέγγιση», που θεωρείται λίγο πολύ δεδομένη, (α) θα οδηγήσει στην αναθεώρηση των σχέσεων του Ισραήλ με την Κύπρο και την Ελλάδα, (β) θα υποχρεώσει το Τέλ Αβίβ στο να εγκαταλείψει τη συμφωνημένη ΑΟΖ του με την Κύπρο και (γ) θα συνεπάγεται την απόσυρση της Delek από την εκμετάλλευση του πεδίου Αφροδίτη υποχρεώνοντας ως εκ τούτου την Κύπρο να παγώσει τα σχέδιά της για την κατασκευή του τερματικού υγροποίησης στο Βασιλικό ελλείψει επαρκών ποσοτήτων.

Ας εξετάσουμε λίγο ψυχραιμότερα το τι ακριβώς έχει συμβεί μεταξύ Τουρκίας-Ισραήλ πριν αναλύσουμε την αξιοπιστία του τι ενδεχομένως μπορεί να συμβεί. Αυτό που έχει συμβεί στις σχέσεις Άγκυρας-Τέλ Αβίβ δεν είναι ομαλοποίηση αλλά η έναρξη της διαπραγμάτευσης για τους όρους της ομαλοποίησης στο τέλος της οποίας θα επιστρέψουν οι πρέσβεις των δύο κρατών στις θέσεις τους μετά από τρία και πλέον χρόνια ανυπαρξίας ουσιαστικών διπλωματικών επαφών. Η Τουρκία είχε θέσει μια σειρά από προϋποθέσεις προκειμένου να ξεκινήσει το διάλογο για την ομαλοποίηση, προϋποθέσεις που όντως αρνείτο μέχρι πρόσφατα να ικανοποιήσει η ισραηλινή πλευρά.

Σε αυτές τις προϋποθέσεις περιλαμβάνονταν η δημόσια συγνώμη του ισραηλινού πρωθυπουργού (εφεξής Π/Θ), η αποζημίωση των θυμάτων του επεισοδίου με το *Mavi Marmara* και η άρση του οικονομικού αποκλεισμού της Γάζας. Από αυτές τις προϋποθέσεις το Ισραήλ δεν τήρησε την τελευταία, τήρησε εν μέρει τη δεύτερη, αποδεχόμενο να συζητήσει το ύψος των αποζημιώσεων (το ίδιο προσφέρει \$100.000 ανα θύμα η Τουρκία ζητά \$1.000.000), και αποδέχθηκε εν μέρει την πρώτη δεδομένου ότι η «συγνώμη» του ισραηλινού (Π/Θ) δεν ήταν δημόσια αλλά ιδιωτική και δόθηκε παρουσία μάλιστα του προέδρου Ομπάμα κατά την πρόσφατη επίσκεψη του δεύτερου στο Ισραήλ.

Από άποψη διεθνούς δικαίου ιδιωτικές συγνώμες αρχηγών κρατών ή κυβερνήσεων δεν έχουν ουσιαστική βαρύτητα ούτε δεσμεύουν την κυβέρνηση. Βρισκόμαστε εν ολίγοις στην αρχή της διαδικασίας ομαλοποίησης όχι στο τέλος της και σίγουρα όχι στα πρόθυρα μιας νέας στρατηγικής συνεννόησης ή συμμαχίας όπως ίσχυε από το 1996 έως το 2008.

Δεν συντρέχει καμία προϋπόθεση για να συμβεί κάτι τέτοιο με δεδομένη την παγιωμένη αντιπαλότητα των δύο κρατών στο σύνολο των ανοικτών θεμάτων στη Μέση Ανατολή με τη μερική εξαίρεση της Συρίας. Η ανάγκη καλύτερης αντιμετώπισης του Συριακού προβλήματος είναι άλλωστε και ο βασικός λόγος για τον οποίο οι Η.Π.Α. πίεζαν και πιέζουν για την επανομαλοποίηση των τουρκο-ισραηλινών σχέσεων και αυτό κατέστη σαφές από την πρόσφατη επίσκεψη του αμερικανού ΥΠΕΞ John Kerry στην Τουρκία. Ωστόσο, ακόμη και εάν το ενδεχόμενο

Ο Δύσκολος Δρόμος της Τουρκο-Ισραηλινής Επαν-Ομαλοποίησης

Λιβανοποίησης της Συρίας και ο κίνδυνος διασποράς του χημικού οπλοστασίου του καθεστώστος σπρώξει την Τουρκία και το Ισραήλ σε μια στενότερη συνεργασία τι επιπτώσεις θα έχει κάτι τέτοιο για την Κύπρο;

Πόσο πιθανή είναι σε τελική ανάλυση μια τέτοια επαναπροσέγγιση;

Εν πρώτοις δεν είναι ακόμη σαφές τι είδους τακτική συμμαχία θα συνάψει η Τουρκία και το Ισραήλ αναφορικά με τη διαχείριση του Συριακού εμφυλίου και των αποσταθεροποιητικών του επιπτώσεων. Καμία πλευρά δεν επιδιώκει τη διάχυση του πολέμου στο Λίβανο και καμία πλευρά δεν θα ήθελε να δει χημικά όπλα στα χέρια των πλέον εξτρεμιστικών τζιχαντιστικών συνιστωσών του Συριακού Απελευθερωτικού Στρατού.

Αμφότερες δε οι χώρες θα ήθελαν να δούν –αν και για διαφορετικούς λόγους η κάθε μια- την απομείωση της ιρανικής επιρροής και στη Συρία και στο Λίβανο με την περαιτέρω απομόνωση και αποδυνάμωση της Χεζμπάλα, κάτι που τους φέρνει παράλληλα σε σύγκρουση με τη σιιτική κυβέρνηση του Ιράκ. Το Ισραήλ άλλωστε έχει ήδη δύο φορές επιδείξει ότι θα επεμβαίνει μονομερώς στον Συριακό εμφύλιο οποτεδήποτε κρίνει ότι αυτό επιβάλλεται για την υπεράσπιση των συμφερόντων του είτε αυτό αφορούσε τη μεταφορά ιρανικών πυραύλων προς στην Χεζμπάλα είτε (και πρίν αρχίσει ο εμφύλιος) αυτό αφορούσε το χημικό οπλοστάσιο του καθεστώτος Άσαντ.

Σε αυτό το σημείο ωστόσο φαίνεται ότι εξαντλείται η σύμπτωση στρατηγικών συμφερόντων μεταξύ των δύο πλευρών. Η διάδοχη κατάσταση στη μετα-ασαντική Συρία θα είναι το χάος. Μετά το χάος –εάν δεν επέλθει η de facto λιβανοποίηση ή ο εσωτερικός διαμελισμός που γνώρισε το Ιράκ κατά την αμερικανική κατοχή- θα προκύψει μια κυβέρνηση που δεν είναι υποχρεωτικό ότι θα είναι φιλικότερη προς το Τέλ Αβίβ ακόμη και εάν είναι φιλική προς την Άγκυρα. Αντιθέτως μία μετα-ασαντική κυβέρνηση είναι πολύ πιο πιθανό να παίξει το εθνικιστικό χαρτί εναντίον του Ισραήλ για το ζήτημα του Γκολάν σε μια προσπάθεια να διευρύνει την εσωτερική της πολιτική νομιμοποίηση ιδίως εκτός της σουνιτικής πλειοψηφίας.

Η Τουρκία έχει επενδύσει το μεγαλύτερο μέρος του διπλωματικού της κεφαλαίου στη Μέση Ανατολή στον πολιτικό έλεγχο της μετα-ασαντικής Συρίας αλλά με δεδομένη την ισχυρή χρηματοδοτική παρουσία της Σαουδικής Αραβίας και του Κατάρ στη χώρα δεν είναι σαφές ότι θα μπορέσει να καταστήσει τη Δαμασκό τουρκικό προτεκτοράτο ακόμη και εάν ο Άσαντ έπεφτε σε 24ώρες. Αυτό άλλωστε θα το φροντίσουν τόσο οι Σαουδάραβες όσο και οι Καταρινοί οι οποίοι θα πολεμήσουν το ενδεχόμενο μετατροπής της Συρίας σε τουρκικό δορυφόρο.

Ως εκ τούτου αυτά που ενδεχομένως θα έχει να κερδίσει το Τέλ Αβίβ (επίλυση του Γκολάν, αποδυνάμωση Χεζμπάλα) από την απίσχναση της ιρανικής επιρροής στη Συρία δεν είναι καθόλου βέβαιο ότι θα μπορέσει να του τα διασφαλίσει η Τουρκία ακόμη και εάν θα ήθελε να πράξει κάτι τέτοιο. Εκτός αυτού δε, η Τουρκία δεν συμμερίζεται επ' ουδενί την ισραηλινή πολιτική έναντι του Ιράν ούτε πρόκειται να βοηθήσει το Ισραήλ σε μια τέτοιου είδους επιθετική ενέργεια. Καθίσταται ως εκ τούτου σαφές ότι τα όποια ωφέλη της τουρκο-ισραηλινής συνεργασίας επί του Συριακού ζητήματος είναι επαρκώς περιορισμένα για να σπρώξουν το Ισραήλ προς μια ανθελληνική μεταστροφή της πολιτικής του είτε έναντι της Ελλάδος είτε έναντι της Κύπρου.

Μεσοπρόθεσμα δεν φαίνεται να υπάρχει διάθεση από το Ισραήλ να προχωρήσει προς αυτήν την κατεύθυνση ούτε να παγώσει ή να περιορίσει τις επαφές του με την Κύπρο, όπως διαφαίνεται από την επίσκεψη Κασουλίδη-Λακκοτρύπη στα Ιεροσόλυμα μέσα στον Απρίλιο του 2013, αλλά και την σχεδόν «πανηγυρική» επίσκεψη του προέδρου Αναστασιάδη στο Ισραήλ στις αρχές Μαΐου. Το Ισραήλ δεν ακύρωσε ή ουδετεροποίησε το μνημόνιο στρατιωτικής συνεργασίας με την Κύπρο, ενώ στα τέλη Μαρτίου διεξήχθη για τρίτο συνεχές έτος η ναυτική άσκηση *Noble Dina* μεταξύ των δυνάμεων ΗΠΑ-Ισραήλ-Ελλάδος στα διεθνή ύδατα της Ανατολικής Μεσογείου με προφανή την απουσία της Τουρκίας.

Ο Δύσκολος Δρόμος της Τουρκο-Ισραηλινής Επαν-Ομαλοποίησης

Η Ισραηλινή κυβέρνηση δεν συζητάει το ενδεχόμενο άρσης του υφιστάμενου εμπάργκο στις εξαγωγές οπλικών συστημάτων προς την Τουρκία ενώ την περίοδο 22-25 Απριλίου 2013 έλαβε χώρα ευρεία ναυτική άσκηση έρευνας & διάσωσης μεταξύ των δυνάμεων Κύπρου και Ισραήλ με τη συμμετοχή ισραηλινής πυραυλακάτου. Είναι δε αξιοσημείωτο ότι μεταξύ των σεναρίων της άσκησης Noble Dina συμπεριλαμβανόταν η προστασία πλατφόρμας παραγωγής/γεώτρησης υδρογονανθράκων από ενδεχόμενο τρομοκρατικό χτύπημα.

Ωστόσο, ακόμη και εάν τελικά υπάρξει ομαλοποίηση και αυτή εξελιχθεί σε επαναπροσέγγιση, η εξελισσόμενη ενεργειακή συμμαχία Κύπρου-Ισραήλ πατάει πλέον σε πολύ ισχυρά θεμέλια που βασίζονται στη συνεκμετάλλευση του πεδίου Αφροδίτη, ένα μικρό μέρος του οποίου περνάει στην ισραηλινή ΑΟΖ (Αποκλειστική Οικονομική Ζώνη). Προϋπόθεση βεβαίως αποτελεί η ολοκλήρωση της διαπραγμάτευσης για τους όρους της συμφωνίας συνεκμετάλλευσης (Common Unitization Agreement-CUA) που αφορά την Αφροδίτη και όλα τα μελλοντικά κοινά πεδία μεταξύ Κύπρου-Ισραήλ.

Σε κάθε περίπτωση, παρά την ολοκληρωτική αποτυχία της γεώτρησης στο πεδίο Ishai, που αποτελεί επέκταση του πεδίου της Αφροδίτης στο Ισραήλ, υπάρχει η σοβαρή πιθανότητα να μην χρειαστεί ισραηλινό αέριο προκειμένου να καταστεί οικονομικά βιώσιμη η κατασκευή του τερματικού υγροποίησης στο Βασιλικό. Εάν η επιβεβαιωτική γεώτρηση της Noble επί του πεδίου της Αφροδίτης που θα διεξαχθεί κατά την περίοδο Ιουνίου-Σεπτεμβρίου 2013 επιβεβαιώσει την ύπαρξη ενός αποθεματικού της τάξης των 7 τρις κυβικών ποδών (trillion cubic feet/tcf), δηλαδή επαληθεύσει τη μέση εκτίμηση της αρχικής γεώτρησης του Δεκεμβρίου 2011, τότε το τερματικό μπορεί να κατασκευασθεί χωρίς ισραηλινή συνδρομή από το πεδίο του Λεβιαθάν.

Πρέπει ωστόσο να σημειωθεί ότι υπάρχει και μια πιθανότητα της τάξης του 25% το απόθεμα να είναι κάτω από τα 7 tcf (και για την ακρίβεια περί τα 5). Στην απευκταία αυτή περίπτωση τερματικό δεν κατασκευάζεται έως ότου βρεθούν και άλλα αποθέματα. **Στην περίπτωση αυτή η οποιαδήποτε ισραηλινή συνδρομή θα είναι προφανώς καλοδεχούμενη αλλά όσο προχωρά η εξερεύνηση της κυπριακής ΑΟΖ η συνδρομή αυτή θα καθίσταται ολοένα και λιγότερο αναγκαία.**

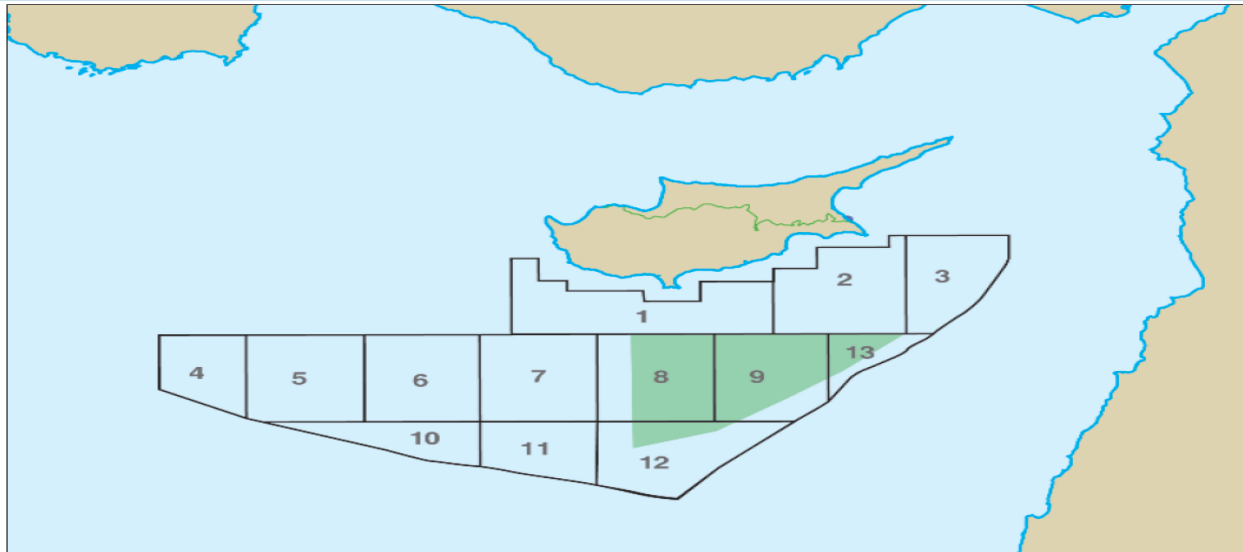
Το κρίσιμο έτος αναμένεται να είναι το 2014, όταν κατά πάσα πιθανότητα θα υλοποιηθούν διερευνητικές γεωτρήσεις στα πεδία 2,3,9,10,& 11 από την ENI/Kogas και τη γαλλική Total αλλά και από τις Noble/Delek σε ένα νέο ενδιαφέροντα στόχο που έχει εντοπισθεί εντός του τεμαχίου 12, αλλά είναι ανεξάρτητος από την Αφροδίτη. Η Noble έχει αναφέρει ότι ο στόχος αυτός μπορεί να εμπεριέχει ένα σημαντικό απόθεμα της τάξης των 3-5 tcf.

Για αυτόν ακριβώς το λόγο η Τουρκία θα επικεντρώσει τις προσπάθειές για να εκφοβίσει τις εν λόγω εταιρίες έτσι ώστε να ακυρώσουν το εξερευνητικό τους πρόγραμμα δεδομένου ότι μια ακόμη ανακάλυψη μεγέθους ανάλογου με το πεδίου της Αφροδίτης θα καταστήσει την Κύπρο εξαιρετικά θελκτικό προσανατολισμό για εταιρίες μεγαλύτερου μεγέθους και από την Total. Στην προσπάθεια αυτή της Τουρκίας θα πρωταγωνιστήσουν οι αεροναυτικές της δυνάμεις και το ωκεανογραφικό Barbarossa που θα αναπτυχθεί στην περιοχή ίσως και μέσα στον επόμενο μήνα όταν αναμένεται να ξεκινήσει –περί τις 15 Ιουνίου- η επιβεβαιωτική γεώτρηση της Noble στην Αφροδίτη.

Η συγκέντρωση σεισμικών δεδομένων ωστόσο, αν και αποτελεί έμπρακτη αμφισβήτηση της Ελλαδικής και της Κυπριακής ΑΟΖ, δεν επιφέρει έμπρακτη ζημία στη δυναμική των εξερευνητικών προσπαθειών της Κύπρου. Η Τουρκία με το πεπαλαιωμένο Piri Reis είχε άλλωστε συγκεντρώσει σεισμικά δεδομένα και το 2011 επί των κυπριακών τεμαχίων 8,9, 12 & 13 χωρίς αυτό να αποθαρρύνει τις διεθνείς πετρελαϊκές εταιρίες από το να συμμετάσχουν στο Β' Γύρο Εκχωρήσεων που έληξε τον Μαΐο του 2012 και οδήγησε στην απόδοση των προαναφερθέντων υποθαλάσσιων τεμαχίων στις ENI/Kogas (Ιανουάριος 2013) και Total (Φεβρουάριος 2013). Αντιθέτως η τουρκική τιμωρητική στάση έναντι της ENI, την οποία και απέπεμψε από ένα σχέδιο πετρελαιοαγωγού

Ο Δύσκολος Δρόμος της Τουρκο-Ισραηλινής Επαν-Ομαλοποίησης

(Samsun-Ceyhan) που είναι εντελώς θεωρητικό, φαίνεται ότι είχε διαμετρικώς αντίθετα αποτελέσματα από αυτά που θα επιθυμούσε η Άγκυρα.

Map 5.2 The areas surveyed by Piri Reis during 26 September-1 November. [Sources: TPAO and Erciyas (2012)]

Πηγή: PRIO Cyprus Center, 2013.

Ελληνικό Ίδρυμα Ευρωπαϊκής & Εξωτερικής Πολιτικής (ΕΛΙΑΜΕΠ)

Λεωφ. Βασιλ. Σοφίας 49, 10676 Αθήνα | Τηλ. +30 210 7257 110 | Fax +30 210 7257 114 | E-mail eliamep@eliamep.gr

Το ΕΛΙΑΜΕΠ δεν υιοθετεί ως ίδρυμα πολιτικές θέσεις. Καταβάλλει μάλιστα προσπάθεια να παρουσιάζονται στα πλαίσια των εκδηλώσεών του και στο μέτρο του δυνατού όλες οι υπάρχουσες απόψεις. Υπό το πρίσμα αυτό, οι αναλύσεις και οι γνώμες που δημοσιεύονται στις σειρές του θα πρέπει να αποδίδονται αποκλειστικά στους συγγραφείς και να μην θεωρείται ότι αντιπροσωπεύουν απαραίτητα τις απόψεις του Ιδρύματος..

Learn more about our work - Visit our website at www.eliamep.gr/en

Should you wish to **unsubscribe** from our mailing list please send a blank message to unsubscribe@eliamep.gr